

Yasal anlamda cari hesap

Başlık sanırım hemen hemen herkes için tanıdık gelmektedir. Ancak uygulamada cari hesabın ne olduğu, işleyiş şekli, avantaj ve dezavantajlarının tam olarak bilinmediği gibi işletme nezdinde her müşteri için tutulan kayıtlarla oluşturulan düzene verilen isimle karıştırıldığı da gözlenmektedir.

Aslen Türk Ticaret Kanununda hüküm altına alınan cari hesap bundan büyük farklılıklar içermektedir. Öncelikle yasanın tanımını verirsek;

CARİ HESABIN YASAL TANIMI

“MADDE 89- (1) İki kişinin herhangi bir hukuki sebep veya ilişki-

den doğan alacaklarını teker teker ve ayrı ayrı istemekten karşılıklı olarak vazgeçip bunları kalem kalem alacak ve borç şeklinde çevirerek hesabın kesilmesinden sonra çıkacak artan tutarı isteyebileceklerine ilişkin sözleşme cari hesap sözleşmesidir.

(2) Bu sözleşme yazılı yapılmadıkça geçerli olmaz.”

YAZILI SÖZLEŞME ŞEKLİNDE YAPILMIŞ OLMASI VE TARAFLAR ARASINDAKİ İLİŞKİNİN KARŞILIKLI ALACAK-BORÇ KAYITLARINI İÇERMESİ GEREKİYOR

Tanımdan anlaşılacağı üzere cari hesap sözleşmesinden bahsedebilmek için ilk ana unsur bunun yazılı sözleşme şeklinde yapılmış olması ve taraflar arasındaki ilişkinin karşılıklı alacak-borç kayıtları içerebilmesidir. Yani sadece size borçlanabilen, herhangi bir şey satın almadığınız müşterinizin hesabını tutmak için oluşturduğunuz düzen bu tanıma uygun düşmediği gibi pratikte anlamıda olmayacaktır.

Yine durumu izah edebilmek için yasadaki ilgili

hükümleri sırasıyla incelemek gerekirse;

CARİ HESAP SÖZLEŞMESİNİN HÜKÜMLERİ

“MADDE 90- (1) Türk Borçlar Kanununun 134 üncü maddesiyle 143 üncü maddesinin ikinci fıkrası hükümleri saklı kalmak üzere cari hesap sözleşmesinin hükümleri şunlardır:

a) Aksi kararlaştırılmadıkça, cari hesaba alacak veya borç kaydedilmesi, tarafların, alacağı veya borcu doğuran sözleşme veya işleme ilişkin dava ve savunma haklarını düşürmez. Sözleşme veya işlem iptal edilirse bunlardan kaynaklanan kalemler hesaptan çıkarılır.

b) Cari hesap sözleşmesinin yapılmasından önce doğmuş bulunan bir alacak, tarafların onayıyla cari hesaba kaydedilirse, aksi kararlaştırılmamışsa bu alacak yenilenmiş olmaz.

c) Bir ticari senedin cari hesaba kaydı, bedelinin alınmış olması hâlinde geçerli olmak şartıyla yapılmış sayılır.

d) Her hesap devresi sonunda alacak ve borcu oluşturan tutarlar birbirinden çıkarıldıktan sonra tanınan veya hükmen

Avukat Volkan Erel

“

İki kişinin herhangi bir hukuki sebep veya ilişkiden doğan alacaklarını teker teker ve ayrı ayrı istemekten karşılıklı olarak vazgeçip bunları kalem kalem alacak ve borç şekline çevirerek hesabın kesilmesinden sonra çıkacak artan tutarı isteyebileceklerine ilişkin sözleşme cari hesap sözleşmesidir”

belirlenen bakiye, yeni hesap devresine ait bir kalem olmak üzere hesaba geçirilir; sözleşme sona ermiş veya artan tutar haczedilmiş ise onun ödenmesi gerekir.

e) Cari hesabın alacak sütununa yazılan tutarlar için, sözleşme veya ticari teamüller gereğince, kaydoldukları tarihten itibaren faiz işler.

MADDE 91- (1) 90 ıncı maddede öngörüldüğü şekilde cari hesaba yazılan ancak bedeli alınamayan ticari senet sahibine geri verilerek, cari hesaptan kaydı silinir.

MADDE 92- (1) Taraflar arasında cari hesap sözleşmesinin bulunması, komisyon sözleşmesinden kaynaklanan ücretin ve her türlü giderin istenme-

sine engel oluşturmaz.

MADDE 93- (1) Takas edilemeyen alacaklarla, belirli bir amaca harcanmak veya ayrıca emre hazır tutulmak üzere teslim olunan para ve mallardan doğan alacaklar cari hesaba geçirilemez.

TARAF-LARIN KARŞILIKLI TEK TEK ALACAK, BORÇ, SENET TESLİMİ İŞLEMLERİ CARİ HESABA İŞLENEREK BİRİKTİRİLMESİ

Kısaca cari hesap dönemi içerisinde tarafların karşılıklı tek tek alacak, borç, senet teslimi işlemleri cari hesaba işlenerek biriktirilmektedir dersek sanırım hatalı bir izahta bulunmuş olmayız. Buraya kadar satıcı nezdinde müşteriler adına

tutulan hesaplarla bir kısım benzerlik taşıyor olsa da yine de farklılıklar mevcuttur ve ancak bundan sonraki yasa hükümleri durumun farklılığını açıkça ortaya koymaktadır. Şöyle ki;

MADDE 94- (1) Sözleşme veya ticari teamül uyarınca, belirli hesap devreleri sonunda devre hesabı kapatılır ve alacak ile borç kalemleri arasındaki fark belirlenir.

(2) Hesap devresi hakkında sözleşme veya ticari teamül yoksa, her takvim yılının son günü taraflarca hesabın kapatılması günü olarak kabul edilmiş sayılır. Saptanan artan tutarı gösteren cetveli alan taraf, aldığı tarihten itibaren bir ay içinde, noter aracılığıyla, taahhütlü

mektupla, telgrafla veya güvenli elektronik imza içeren bir yazıyla itirazda bulunmamışsa, bakiyeyi kabul etmiş sayılır.

FAİZ HÜKÜMLERİ MUTAD UYGULAMADAN AYRILIR

Görüldüğü üzere taraflar bu hesap devresi sonuna dek birbirlerinden herhangi bir ödeme talebinde bulunmamaktadırlar. Faiz hükümleri de mutad uygulamadan ayrılmaktadır.

MADDE 95- (1) 8'inci maddedeki şartların varlığı hâlinde, alacak ile borç kalemlerinin birbirinden çıkarılması sonucunda bulunan bakiyeye, belirlenip hesaba kaydedildiği tarihten itibaren faiz işler;

“

Görüldüğü üzere karşılıklı borçlanmanın devamlı gerçekleştiği ilişkilerde avantaj yaratabilecek niteliğe sahip cari hesap sözleşmesi sadece bir yanın mal verdiği diğer yanın ödeme yaptığı veya avans verdiği durumlar için pratik ve avantajlı görülmemektedir”

bileşik faize yol açabilecek uygulama yapılamaz; bu hükme aykırı sözleşme öngörülemez.

MADDE 96- (1) Taraf- lar, üç aydan aşağı olmamak şartıyla, diledik- leri andan başlamak üzere faizlerin ana paraya eklen- mesini kararlaştırabilecekleri gibi hesap devreleri ile faiz ve komisyon miktarlarını da sözleşme ile belirleyebilir- ler.

(2) 8 inci maddenin ikinci ve üçüncü fıkra hükümleri saklıdır.

Madde içeriğinde atıfta bulunulan 8. Maddeyi de incelemek gerekirse;

FAİZ ORANI SERBESTÇE BELİRLENİR

MADDE 8- (1) Ticari işlerde faiz oranı serbestçe belirlenir.

(2) Üç aydan aşağı olmamak üzere, faizin anaparaya eklenerek bir- likte tekrar faiz yürütülmesi şartı, yalnız

cari hesaplarla her iki taraf bakımından da ticari iş niteliğinde olan ödünç sözleşmelerinde geçerlidir. Şu şartla ki, bu fıkra, söz- leşenleri tacir olmayanlara uygulanmaz.

(3) Tüketicinin korun- masına ilişkin hükümler saklıdır.

(4) Bu maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarına aykırı olarak işletilen faiz yok hükmündedir.

FAİZ NOKTASINDA BİR İSTİSNA TANINMIŞ VE SINIRI 3 AY İLE ÇİZEREK FAİZİN ANA PARAYA EKLENEREK BU MİKTARA DA FAİZ İŞLETİLEBİLECEĞİNE HÜKMEDİLMİŞ

Görüleceği üzere yasa koyucu cari hesap sözleş- mesine faiz noktasında bir istisna tanımış ve sınırı 3 ay ile çizerek faizin ana paraya eklenerek bu mik- tara da faiz işletilebileceğine hükmet- miştir. Özellikle hesap devrelerinin uzun olduğu

durumlarda yani tacirin alacağını uzun bir süre talep etmeyeceğini belirle- diği durumlarda bu hüküm ticari pratikler ve günümüz finansal yapısı bakımından önemlidir kanaatindeyim.

Yasanın ilgili maddele- rini değerlendirmeye devam edersek;

MADDE 97- (1) Cari hesaba geçirilen alacak ve borç kalemleri ayrılmaz bir bütün oluşturur. Cari hesabın kesilmesinden önce taraflardan hiçbiri, alacaklı veya borçlu sayıla- maz. Tarafların hukuki durumunu ancak sözleş- menin sonundaki hesabın kesilmesi belirler.

YASANIN İŞARET ETTİĞİ BU DÜZEN, PİYASADA SATICI NEZDİNDE TUTULAN MÜŞTERİ HESAP- LARI TANIMINDAN ÇOK FARKLIDIR

Yukarıda yaptığımız izahatın yasa maddesin- deki ifadesi açıktır. Buna göre yasanın işaret ettiği bu düzen, piyasada satıcı nezdinde tutulan müşteri hesapları tanımından çok büyük farklılık arzettek- tidir. Görüldüğü üzere karşılıklı borçlanmanın devamlı gerçekleştiği iliş- kilerde avantaj yaratabilecek niteliğe sahip cari hesap sözleşmesi sadece bir yanın mal verdiği diğer yanın ödeme yaptığı veya avans verdiği durumlar için pratik ve avantajlı görülmemektedir.

Hepinize hayırlı işler diler, ÇSD ailesine tekrar size hitap edebilme imkanı verdikleri için teşekkür ederim. Saygılarımla

